

ובדרכי אבותינו

עלון שבועי שע"י תלמוד תורה 'עטרת חיים' לבני תורה ק"ק תימן יע"א
בנשיאות מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

רח' הרא"ש 2 אלעד, ישראל, טל: 03-9097022

בנתיבי החינוך

הרב אליהו נהרי שליט"א מנהל הת"ת

פניני הלכה

דין לומדי ומלמדי תורה בעניין
אמירת הסליחות

נהגו אבותינו הקדושים בחדש אלול עד יום הכיפורים, להפסיק מלימודם הקבוע באשמורת הבוקר, והיו אומרים סליחות. וכך היו עושין גם הרבנים והתלמידי חכמים.

וכבר כתב החיד"א ב'ברכי יוסף' (סימן תקפ"א אות ו') וז"ל: **יותר טוב בימים אלו להרבות סליחות ותחנונים עם הצבור מלמדם.** הרב טור ברקת. וכן ראיתי לקצת רבנים שתמיד היו עסוקים בגופי הלכות ובחיבורים, ובחדש אלול היו מניחין קצת מסדרם ללמוד גרסא ותחנונים, עכ"ל. והובאו דבריו ב'שערי תשובה' ו'כף החיים' ריש סימן תקפ"א. ומרה"ץ ב'עץ חיים' (ח"ג עמ' לב) כתב וז"ל: **והחיוב בכל זה, מוטל יותר חיוב על התלמידי חכמים להיות ראשונים לבוא לבית הכנסת בהשכמה כדי שמהם יראו עמי הארץ וילמדו מוסר בק"ו,** עכ"ל.

וב'שו"ת עולת יצחק' (ח"ב סי' קל"ג) העלה שאף לומדי הישיבות אין להם לפטור עצמם מלומר סליחות. עוד כתב שם וז"ל: **גם מלמדי תשב"ר צריכים לקום עם הציבור לאמירת הסליחות באשמורת, דאע"ג דקיימ"ל ביו"ד סימן רמ"ה סעיף י"ז שאסור להם להיות נייעורים בלילה באופן שיהיה עצל ועייף בלימודו ביום, וכי' מ"מ כיון דהמנהג לקום הי' כאילו התנו מעיקרא על דעת זה, וכמ"ש בשו"ת שלמת חיים סימן ר"ל, וזה פשוט, עכ"ל.** (רוב ככל התוכן הנ"ל הנו מספר 'בארות משה' לענין הסליחות דאלול אות כ'). וכתב הרב יבן איש חי' וז"ל: **וכן לילות של חודש אלול ועשרת ימי תשובה וכיצא, אם האדם פחת משיעור ששעות בשנה, נכון לבו בטוח שלא יחסר כלום בזה ממריאות גופו.**

ובל זקני העיר ההוא הקרבים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל: וענו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם הזה ועינינו לא ראו (דברים כא. 1-10).

מובא במדרש (כאן העתקתהו מ'המדרש הגדול' למהר"ד עדני זצוק"ל) וז"ל: וכי עלת על לבינו שזקני בית דין שופכי דמים הו, אלא שלא בא על ידינו ופטרנוהו בלא מזונות, ולא ראינוהו והנחנוהו בלא לוויה, ע"כ. ויש להביא, מילא 'פטרנוהו בלא מזונות' מובן מה שאומרים על זה זקני העיר 'ידינו לא שפכו וגו'. אך מה ענין לוויה לזה?

וכתב הרב 'כלי יקר' (פרשת ויגש) וז"ל: **וטעמו של דבר הוא שכל ההולך בלא לוויה מן העיר יש לחוש שמא יראו הלסטים שהוא הולך לבדו ויחשבו שאין לו גואל וקרוב, כי אין פרידתו קשה על שום אדם כי אין לו גואל הדם גם בן ואח אין לו, לפיכך כל מוצאו יהרגו בחשבו שאין מי אשר ידרוש דמו מידו, ואפילו הלסטים אשר לא ראוהו יוצא מן העיר, מכל מקום לפחות הצלה פורתא מיהא הוי הלוייה, שמצלת מן הלסטים הרואים שמלוין אותו ויש לו גואלים אז מפחדים לפגוע בו ולהמיתו, פן ידרשו ויחקרו אחריו קרובים או אהביו ודורש דמים אותם ימצא ודמו מידם ידרוש, גם קרוב לומר שסתם לסטים אינן פוגעים בו, כי אם אחר החקירה והדרישה אם ליווה אדם או לא.** עכ"ל.

ומי שיתבונן בזה מבין שדבר זה הנו רחוק ובכל זאת מוטל על האדם ללות את חבירו ואם אינו עושה זאת ניתפס בהריגתו ב"מ. ואם בגופים עסקינן, על אחת כמה וכמה בנפש הרוחנית. כלומר, האם האדם יכול לרוחץ ידיו ולומר בלב נגלה ובטוח על בניו, ידינו לא שפכו את הדם זה ועינינו לא ראו!?

האם שומר הוא על ילדיו כבבת עיניו, מרחיקו מן הטומאה ומקרבו על הקדושה? מניחו ללמוד בתלמוד תורה המקיים את דברי התורה כתיקנן מניחו, או בתלמוד תורה עם 'שם' האם הוא הולך עמם או שולחם להתפלל במקום קבוע ובמסורת אבותיו, או שהוא נד ונע מכאן לשם? האם הוא בודק ובולש עם איזה חברים ילדיו מסתובבים, או שמחמת אי הנעימות שותק ואינו מדבר? ואפילו על שכניו וקרוביו לא יסמוך בעצימת עינים, אלא יבדוק ויפשפש אחריהם, כי רבו מכשולות גם בבתי טובים, כגון עירוב הבנות עם הבנים ואין איש שם אל לב. ודברים ארוכים לכל פרטי החיים וזהו החדש והזמן להרהר ולתקן דרכיו.

וליבי עלי יכאב, כאשר אני משוחח עם מבוגרי עדתינו, שמצד אחד הם שמחים מאוד כאשר הם רואים בני תורה, אך מאידך גיסא שופכים הם את לבם על כאבם וצערם הגדול שלא זכו הם לבנים ובני בנים ההולכים בדרכי אבותינו הקדושים.

ועל כן אל יאמר אדם 'שלום עליך נפשי', כי נפשו עליו תאבל ויחרד וילפת, וזכור יזכור האדם מה שהעלה בספר 'ימנחת יהודה' למהר"י גזפאן זצוק"ל משם 'ימנחה בלולה' על פסוק זה 'ידינו לא שפכו', וז"ל: **מכאן שהמעשים הרעים הנעשים בעיר, גנאי וחטא הוא על מנהיגיהם על שלא הוכיחום, עכ"ל.** אי"כ כל סירחון הבנים יתלה בהורים וכמו שמוכא רבות בחז"ל לשונות קשים על מעיים שהביאו ילד שפרש מן הדרך.

ובפרט יתנו לב יותר האמהות שליבן רחום וחושבות הן שמועילות לבניהן, ואיפכא הוא. וכמו שכתב בספר 'פלא יועץ' ענין 'אבירות לבי' וז"ל: **וכבר כתבו בעלי המוסר, שהנשים שמראין געגועים לילדים ומונעים אביהם מלהכותם, עליהן הכותב אומר** (איכה ד. 1) **ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן' שגורם לו שיהא סופר יורש גיהנם וכי',** יעו"ש באריכות. וראוי להורים

להתייעץ עם אנשי חינוך ולא לסמוך על דעתם האישית, כי הם נגועים ברחמנות טבעית, משא"כ אדם שאין זה בנו, שיקוליו ישרים וברים, ודואג לטובת הבן בלבד. ויה"ר שיפלו הדברים ללב מבין.

להצלחת ידידינו היקר והנכבד אליה בן משה גוזי הי"ו ברוחניות ובגשמיות ובכל מילי דמיטב

תשובת מהר"י בדיחי זצוק"ל

אכילה אחר תפילת שחרית שבת
מעיר דימאר יע"א

פתרונות לפרשת 'ראה'
אחודה חידה! אפס כי לא יהיה בך אביון'
'כי לא יחדל אביון מקרב הארץ'
הזוכה: מאיר סולימן.
מי בתמונה? הרב חיים דמתי.
זוכה השבוע: הראל צדוק.

אחודה חידה!
מה הקשר
בין פרשתנו לפרשת ויגש?
בין הפותרים נכונה יוגרל פרס

מי בתמונה?

בין הפותרים נכונה יוגרל פרס

שאלה: יורונו מרבתינו היושבים על כסא ההוראה, הנועדים לסקל המסלה ולהסיר המכשלה, הרודפים לשום שלום בכל קהלה. אודות הדבר הנהוג בזמנינו ביום שבת קודש, כי כל העם מקצה הולכים לבתייהם אחר תפילת השחר קודם קריאת תורה, לאכול מעשה קדירה [דהיינו כובאנה]. אריך או לא אריך. ואם צריכים המה להמתין עד אחר קדיש תתקבל, ואחר כך יצאו עניים וישבעו. או לא שרי עד כביצה, וכדרך שהתירו טעימות פת. וגם אם צריך לקדש תחילה, או לאו. וצריכים אנו למודעי, אם יצאו רוב הקהל ונשארו המיעוט, אם צריכים המיעוט להמתין לרוב בקריאת התורה, או לאו. כי על כל אלה יצאו עוררין, והמחלוקת גדלה ורבה. ורוב לא יוכלו לסבול תענית עד אחר יציאה מבית הכנסת, כיון שדרכינו לימשך הרבה בקריאת התורה, ומה גם כשיש חתן בבית הכנסת. כי על כל אלה הפרטים יורונו המורים לצדקה. ואל נא תניחו מקום לצרעת המחלוקת לפשות בינינו, אבל רדפו אותה מהרה עד החרמה. ושכרם וזכותם יהיה כפול מן השמים. ובזכות זה, עושה השלום יפרוש סוכת שלום עלינו, ויברך את עמו ישראל בשלום:

תשובה מה ששאלת כי כל העם מקצה וכי אריך או לא אריך. אודיע לך שהמנהג מקרוב נתייחד אצל רוב ההמון, משירדה חלשות בבני אדם בזמנים אלו, ואין יכולין לעמוד בתענית עד שיצאו מבית הכנסת, מפני שמאריכין בקריאת ספר תורה, ומוסף ושארית התפילה, וקריאת פרק ממנורת המאור. ואם לא יאכל עד זמן יציאה מבית הכנסת, יהיה לו מיחוש בראשו או בשאר אבריו. וכל שכן בארצות שאין אוירם זך, שמסתכנים אם לא יאכלו בהשכמה. והזמנים משתנים בכל דור:

על כן, היודע בעצמו שאינו יכול לעמוד בלא אכילה, ויתבטל מעונג שבת, אריך ליה למעבד הכי, הואיל וכבר התפללו שחרית. ומי שיועד בעצמו שהוא בריא, ומחמיר על עצמו עד שיתפיל מוסף, תבוא עליו ברכה:

ומה ששאלת ואם צריכין להמתין וכי. הדבר פשוט שמי שנגעה יראת ה' בלבו, אין מן הראוי לו שיעזוב חזרת התפילה וקדיש שאחריה ויצא. ומי שאינו יכול להתאפק, יראה אם יש תשנה שמכוונים לתפלת השליח צבור, רשאי לצאת. ואם לא, אסור לצאת עד אחר קדיש:

ומה ששאלת אי שרי לאכול ממעשה קדירה מחמשת מיני דגן. יש למנהג זה סמך ממה שכתב מר"ן ז"ל. ומשמע דשיעור זה עד כביצה, דוקא פת, לא שאר תבשילין מחמשת המינים. דמדאינו יוצא ידי חובת סעודת שבת כשאוכל מהן או פת כסנין כמו שכתב הרב זכור ליצחק בתשובה, הוה לענין זה בכלל פירות:

וקצת ראייה לזה ממה שכתב מר"ן בסימן תרל"ט וזה לשונו, ותבשיל העשוי מחמשת המינים, אם קבע עליו חשיב קבע וצריך סוכה, עד כאן. הא אם אינו קובע עליו, אפילו אוכל הרבה, הוה כדן פירות ואינו צריך סוכה:

ואף על גב דגבי סוכה אם קבע לא הוה כפירות, שאני הכא בבדון דידן, דטעמא דאסרו סעודה קודם מוסף, דלמא ממשיד, הלכך אפילו אוכל הרבה ממעשה קדירה, הואיל ולא נפיק ידי חובת סעודת שבת, לא חיישינן דלמא ממשיד:

וכל זה לדעת מר"ן וסיעתו. אמנם יש מקילין אפילו בסעודה גמורה, דהיינו פת, קודם המוסף, כמו שכתבו הרב מגן אברהם וטורי זהב דעת הרב בית חדש, והסכים הרב מגן אברהם. אף על גב דלא קיימא לן כוותיהוה בסעודה דפת, יהיו סניף וסמך למי שנהג לאכול מעשה קדירה, דמותר מדינא לכולי עלמא למי שאינו מחמיר על עצמו:

ואף על פי כן, אין מן הראוי למלאת כריסו כהוגן מהן, ויבוא להתפיל מוסף בכרס מליאה, וגם כן לא יהיה תאב לעיקר סעודת שחרית שהיא חובה:

ומה ששאלת אם צריך לקדש. כבר כתבו רוב הפוסקים דצריך קידוש. ולדעת רש"י ז"ל דלא חל עליו חובת קידוש עד אחר המוסף. וכן כתב הרב חמדת ימים דמותר לטעום בלא קידוש, עיין שם. וכן כתב הרב בית מנוחה בשם כמה פוסקים, דפשיטא ליה דמותר בלא קידוש עד אחר המוסף, יעויין שם, ואף על פי שיש מקילין, ראוי להחמיר ולקדש קודם אכילה:

ומה ששאלת אם צריכין המיעוט להמתין לרוב. דבר פשוט שהמיעוט נגזרים אחר הרוב בכל מקום, וצריכין להמתין עד שיבאו רוב הקהל, ואינם צריכין להמתין למיעוט המתאחרים יותר מדאי:

והמעין בטוב בדברי הפוסקים ולא בהשקפה ראשונה, ימצא האמת בכל מה שכתבנו. ולא הוכרחנו להשיב אלא כדי שלא יחזיק אדם את ישראל ברשיעי חס ושלום, הואיל ויש למנהגם סמך וסעד מדינא. ואין הקב"ה מביא תקלה לרוב הציבור. ואם אינם נביאים, בני נביאים הם. והמחמיר תבוא עליו ברכה. ובהו יבוא כל העם בהשקט ושלום ובטחה, אמן כן יהי רצון.

א"ה. העלנו תשובה זו כאן ובעת הזאת, היות והוא חודש הסליחות, שבו ראוי לאדם להתבונן במעשה האבות, ולשום דרכיו האם הגיעו מעשי למעשה אבותי, כרצון יוצר עולמות.

כפי שיראה המעיין מלשון התשובה, אבותינו הקדושים היו קמים השכם בשבת (ובכל יום) ללמוד תורה מבעוד לילה, ומרוב הזמן הארוך ששהו בלימוד התורה ובתפילה, היו כאלה שהיה להם מיחוש בראשם או בשאר אבריהם. ואם נתבונן יותר בתשובה נראה, שלא היה להם ח"ו צד לקצר או למהר בתפילה או בקריאת התורה, אלא העדיפו ללכת לטעום דבר מה ולשוב לסדר התפילה.

וה"ו אין רצוננו לקטרג על עם קדוש, אלא לעורר כל אחד ואחד, אולי בזכות זה יחמוד להקדים להגיע בזמן לתפילה, ואם לא ל'קרבנות', ל'הודו' לכל הפחות, ולא יסתכל בשעון כמה זמן ארכה התפילה, ויעמוד כבר בפתח היציאה עוד טרם סיימו את אדונו עולם. כתינוס הבורח מבית הספר. ותולה סללתו באחרים במסום לפשפש בדרכיו. ואשרי השומע.

לזש"ק
שלום בן יעקב
ומירב טליה בת מנשה

ניתן להקדיש את העלון
להצלחת, לרפואת, לעילוי נשמת.
לפרטים במזכירות הת"ת: 03-9097022

מחידושי רבותינו

לזשיק
תומר ישראל בן יעקב
ואודליה בת מנשה

מהליכות אבותינו

כי שמע ה' קול בכי

מובא בזהר הקדוש (ויחי דף רכג):
כל בר נש דאושיד דמעין קמיה
דקב"ה, אע"ג דאתגזר עליה
עונשא אתקרע. מנא לן, מלאה,
דהא לאה אתגזר למהוי חולקא
דעשו והיא בבעותא אקדימת ליה
ליעקב ולא אתייהיבת ליה לעשו,
ע"כ. פירוש: כל אדם שמוריד
דמעות לפני הקב"ה, אע"ג שגזר
עליו עונש נקרע. מהיכן אנו
יודעים, מלאה, שהרי לאה נגזר
עליה להיות בחלקו של עשו והיא
בתפילה הקדימה לו ליעקב ולא
ניתנה לעשו.

ולענין הסליחות כתבו האחרונים,
**דאף אם אינו בעל בכי, עכ"פ
ישמיע קול בכי,** ולמדו כן מפסוק
(תהילים ו, ט) 'כי שמע ה' קול בכי,
קול דייקא, וכן נראה מלשון
מהרי"ץ בתכלאל שכתב שצריך
לאמרם בתחינה וקול בכי (יעיין כ"ז
בבארות משה ה' לענין הסליחות דאלול אות
ל).

וכך היה דרך אבותינו להזיל
דמעות באמירת האשמורות, ואף
שליח ציבור שאינו בר בכי מ"מ
השמיע קול בכי. ואם אינו בר
נעימה, ובקיאות באמירת
הסליחות, לא היה עולה כלל
לתיבה והכיר את מקומו.

וכמו שידוע ומפורסם שכאשר היו
גוזרין יום תענית ותפילה על כל
צרה בארץ תימן, היו יורדים לפני
התיבה רק אנשים מסויימים, וזאת
על אף שהיו שם הרבה תלמידי
חכמים כמובא בספר 'סערת תימן'
למהר"ע קרח זצ"ל ועוד.

וזהו אחד מארבעים ושמונה
מקניני התורה 'המכיר את
מקומו, אשריו ואשרי חלקו.

צמצומי לשון

מלכות – מה שכיום
אומרים מלכותיות.

בין המשתתפים היה אדם אחד חקרן, אמר בדעתו, מה כוונת הרב שאמר 'לא יצאו מזה?' כשיצאו מהשמחה
הלך זה האיש ללוות את הרב ובדרך שאלו על זה. השיבו הרב, כי זה החתן בן זוגה של הקטנה הצועקת,
אלא שזה החתן נתן עיניו בזו הכלה והפציר ברחמים לפני השיינת ונתנו לו שאלתו, וזו בוכה שמצטערת על
בן זוגה, ותן דעתך על זה, והמתן לסוף הדבר, עד שתגדל הקטנה. הלך האיש וכתב הדבר ושמו.

לאחר ימים נתקוטטו האיש שהתחתן ואשתו וגרשה, ונשא את אותה הקטנה שצעקה אחרי שכבר הגדילה. מסדר החופה והקידושין היה הרב
יחיא צעדי הנזכר, וזכר האיש החקרן את אותה נבואה שהגיד החכם, והלך לראות לשבח לבורא עולם. חשב האיש שכבר שכח הרב את הענין
של הבת, לכן כשיצאו מהשמחה ליוה האיש את הרב. בעודם הולכים אמר הרב לאיש, עדיין אתה זוכר מה שהגדתי לך על האיש הזה ובת
זוגתו? אמר האיש, אמת שאני זוכר. וזהו שאחז"ל (ב"ב יב.) חכם עדיף מנביא! ברוך שבחר בהם ובמשנתם וגילה סודו להם שנא' סוד ה' ליראיו.

(נר מצוה בסדר קידושין ונישואין)

בדרכיהם אתהלך...

חכם עדיף מנביא

הרב הקדוש והגדול מארי יחיא צעדי זצוק"ל אשר מלבד גדלותו בתורה היה רואה למרחוק את
אשר נגזר על האדם ומה יהיה בעתידו.

פעם אחת כאשר היה מסדר חופה וקידושין לחתן אחד, השתתף בשמחה איש אחד ובתו הקטנה
עמו. והנה לפתע החלה הילדה הקטנה לצעוק ולילל. משראו הקהל שעקב זאת יש בלבול, רצו
להוציא את האיש, הוא ובתו שבחיקו. אמר להם הרב, 'הניחום (היינו תעזבו) כי לא יצאו
מזה'.

לעילוי נשמת

חיים בן יחיא נהרי ז"ל, אוריאל אהרן בן אליהו פרץ ז"ל,
דוד בן סעיד בשארי ז"ל, יפה בת יחיא נהרי ע"ה, תנצב"ה

לרפואת

אבנר בן יפת
בתוך שכחע"י

תפארת בנים

פותחים שורה...

שני תלמידים מכיתה ה' פתחו את השנה בתנופה עם מצוות הנחת תפילין כמבואר בגמרא ובש"ע וכמנהג אבותינו הקדושים שכבר בגיל 9-10 לפי בשלות הבן מניחים תפילין מדין חינוך.

הלא הם השמות הנועמים:

אברהם כהן נ"י וישראל סולמן נ"י
יה"ר שיתקדש גופם ביתר שאת וביתר עוז,

מראות התלמידים:
בדרך למארי...
בתפילה...
בלימוד...
במשחק...
עקב המקום המצומצם יש מעט תמונות

אנחנו רכמי
כאדינה הפנה
כרטיס הפסוק
הפא...

הכונן!! הכונן!!

חכמי תימן

הרב בנין ב"ר מנחם משה זצ"ל נולד בעדן בשנת ת"ר. שימש כיד ימינו של אביו, שהיה נשיא הקהילה, ועם פטירתו בשנת תרכ"ד, ירש את מקומו. משפחת משה (מיסה) עמדה בראש יהודי עדן משך דורות, והרב בנין שהיה בכיר בניה, הנהיג את הקהילה כששים שנה (תרכ"ג-תרפ"ג). בהנהלתו שגשגו עסקי המשפחה, שחבקו עולם והגיעו עד למצרים הודו סין אטליה ארצות הברית ואתיופיה. המשפחה קיימה מפעלי פילנטרופיה, והקימה מוסדות דת חינוך וחסד. בעדן נבנה בית כנסת שקרא מגן אברהם, אחד מהמפארים בעולם בזמנו. עבור פליטי יהודי תימן שהגיעו לעדן, הקים הרב בנין אכסניה, בה שוכנו חנם, עד לעלייתם לארץ ישראל. עמד בקשרים בעניינים רבים, עם הרב הראשי וחיא יצחק הלוי ועם

הקהילה התימנית
בירושלים. נפטר בעדן
בליל הושע"ר תרפ"ג

התודה...

הברכה...

לכל ההורים היקרים והנפלאים שהנצעה גדולה לנו לחנך את בניהם הצדיקים המפארים את התלמוד תורה והגנים.
יהא רעוא שתהיה לכולנו שנה פוריה וברוכה, שנת התעלות והתרוממות בקדושה ובטהרה, ביראת שמים ותורה. ונראה את פרי עמלנו עולה מעלה ונישא לאצת ולמופת לכל עם ישראל, אמן

הערות, הארות ותשובות לחידות ניתן לשלוח לפקס: 03-9130009 או במייל: Nahari@enativ.com